

Primer registre de *Columella aspera* (Waldén, 1966) (Gastropoda) al País Valencià

Ramón Prades Bataller¹, Ana Llopis Raimundo¹ & Jacinto Cerdá Moles²

1. Agents mediambientals de la Generalitat Valenciana. Jaume Vives, 9. 12165 Ares del Maestrat. llopraipratat@gmail.com

2. Observatori Ciutadà de la Biodiversitat dels Ports. Calvari, 18. 12318 Portell de Morella. biojacint@gmail.com

Aquesta nota és resultat dels treballs de recerca sistemàtica dels autors al parc natural del Penyagolosa per conèixer la malacofauna continental que hi viu.

S'ha garbellat mostres de sediment de zones entollades i s'ha estudiat les conquilles amb lupa.

S'ha identificat el gasteròpode *Columella aspera* Walden, 1966 al barranc de l'Avellanar o de l'Esquilador dins del terme municipal de Vistabella del Maestrat (l'Alcalatén; País Valencià), per la recollecció d'un total de 22 closques, algunes fresques, que indicaria la presència d'una població actual. Es descriu l'hàbitat on s'ha recollit i tota la fauna de mol·luscs que l'acompanyen. Aquest registre de *C. aspera* és el primer al País Valencià i eleva el nombre d'espècies que s'han trobat de les famílies Vertiginidae i Truncatellinidae fins a nou.

Paraules clau: *Columella aspera*, Vertiginidae, Truncatellinidae, País Valencià, l'Alcalatén, Penyagolosa.

First record of *Columella aspera* Waldén, 1966 (Gastropoda: Vertiginidae) in the Valencian Community

This note is the result of the authors' systematic research work in the Penyagolosa natural park to learn about the continental malacofauna that lives there.

Sediment samples from sunken areas have been sieved and the shells have been studied with a magnifying glass.

The gastropod *Columella aspera* Walden, 1966 has been identified in the ravine of l'Avellanar or l'Esquilador within the municipality of Vistabella del Maestrat (l'Alcalatén; País Valencià), for the collection of a total of 22 shells, some fresh, which would indicate the presence of a current population. The habitat where it was collected and all the accompanying mollusc fauna are described. This record of *C. aspera* is the first in the Valencian Community and raises the number of species found in the Vertiginidae and Truncatellinidae family to nine.

Keywords: *Columella aspera*, Vertiginidae, Truncatellinidae, País Valencià, l'Alcalatén Penyagolosa.

L'any 2022, en el context d'un treball que s'està duent a terme en el parc natural del Penyagolosa i el seu entorn, per tal de conèixer les espècies de mol·luscs continentals presents dins del terme de Vistabella del Maestrat (l'Alcalatén) i part dels termes veïns de Xodos (l'Alcalatén) i Villahermosa del Río (l'Alt Millars), es van trobar, en una de les localitzacions, closques d'un gasteròpode que actualment es considera de la família Truncatellinidae (Nekola & Coles, 2016; Bouchet *et al.*, 2017; Cadevall *et al.*, 2020) que es va poder identificar com *Columella aspera* Waldén, 1966. Abans, aquesta espècie es considerava inclosa en la família Vertiginidae.

Columella aspera presenta una closca cilíndrica, ovalada, dextrogira, que té entre 4 ½ i 5 ½ voltes, ampla

i de poca alçada, coloració marró grisosa fosca, poc brillant, amb el peristoma fràgil, recte i sense plects. L'escultura presenta estries denses, marcades i regulars, i la sutura és profunda.

Segons la bibliografia, té unes dimensions de 2,5 mm d'altura i 1,4 mm de diàmetre (Kerney & Cameron, 1999; Cadevall & Orozco, 2016).

Aquesta espècie té una distribució paleàrtica i està present a Europa occidental i a les illes Açores i Madeira. A la península Ibèrica, la seua distribució coneguda es limitava a Portugal, Pontevedra, Astúries i Andorra (Rolán & Otero-Schmitt, 1988; Kerney & Cameron, 1999; Rolán & Gómez, 2004; Martínez-Ortí & Borredà, 2008; Cadevall & Orozco, 2016). A més, entre 2019 i 2020 es

van localitzar dues poblacions a les comarques catalanes del Baix Camp i la Terra Alta, Tarragona (Capdevila, 2020), que van ser les primeres conegudes a l'àrea mediterrània ibèrica.

La troballa d'aquesta espècie es va fer garbellant mostres de sediment d'una zona entollada del barranc de l'Avellanar o de l'Esquilador (Fig. 1), situat a 1.290 m.s.n.m. en la quadrícula UTM 1x1 30T YK2658, Datum ETRS89. L'àrea on es va localitzar aquest gasteròpode és una mollera de pastures higroturboses de transició entre torberes i herbassars higrofils (Gracia *et al.*, 2021). Es van recollir un total de 22 closques: 13 d'adults i 9 de subadults. Pel mètode emprat, totes les mostres pertanyien a exemplars morts prèviament. Algunes estaven una mica deteriorades, però n'hi havia d'altres bastant fresques o recents, fet que indicaria l'existència en aquell indret d'una població viva, cosa que caldrà confirmar en futurs treballs. La identificació de l'espècie es va realitzar mitjançant l'ús d'una lupa i bibliografia especialitzada.

A la península Ibèrica, són tretze les espècies conegudes de les famílies Vertiginidae i Truncatellinidae, de les quals, si hi sumem *Columella aspera*, nou estan presents al País Valencià. Pertanyen als gèneres *Vertigo* (5 spp.), *Truncatellina* (2 spp.) i *Columella* (2 spp.):

Columella aspera Waldén, 1966

Columella edentula (Draparnaud, 1805)
Truncatellina callicratis (Scacchi, 1833)
Truncatellina claustralis (Gredler, 1856)
Vertigo angustior Jeffreys, 1830
Vertigo antivertigo (Draparnaud, 1801)
Vertigo moulinsiana (Dupuy, 1849)
Vertigo pusilla O. F. Müller, 1774
Vertigo pygmaea (Draparnaud, 1801)

Totes aquestes espècies estan presents a les comarques de Castelló i cal destacar que es desconeixia la presència de *Columella edentula* fins l'any 2015, quan va estar registrada per primera vegada al País Valencià per Martínez-Ortí *et al.* (2015).

Compartint hàbitat amb *C. aspera* s'han identificat les següents espècies de caragols terrestres:

Obscurella martorelli martorelli (Bourguignat in Servain, 1880)

Carychium tridentatum (Risso, 1826)
Oxyloma elegans elegans (Risso, 1826)
Cochlicopa lubrica (O. F. Müller, 1774)
Acanthinula aculeata (O. F. Müller, 1774)
Pupilla muscorum (Linné, 1758)
Granopupa granum (Draparnaud, 1801)
Graniberia braunii braunii (Rossmässler, 1842)
Abida secale meridionalis (Martínez-Ortí, Gómez & Faci, 2004)

FIGURA 1. Hàbitat on es van localitzar els exemplars de *Columella aspera* Waldén, 1966 al barranc de l'Avellanar a Vistabella del Maestrat (l'Alcalatén, País Valencià). Fotos: Ana Llopis.

Habitat where the specimens of *Columella aspera* Waldén were located, 1966 in the Avellanar ravine in Vistabella del Maestrat (l'Alcalatén, Valencian Country). Photos: Ana Llopis.

FIGURA 2. *Columella aspera* recol·lectada al barranc de l'Avellanar a Vistabella del Maestrat (l'Alcalatén, País Valencià). Fotos: Rafa Ruiz.

Columella aspera collected in the Avellanar ravine in Vistabella del Maestrat (L'Alcalatén, Valencian Country). Photos: Rafa Ruiz.

Truncatellina callicratis (Scacchi, 1833)
Truncatellina claustralis (Gredler, 1856)
Vertigo pygmaea (Draparnaud, 1801)
Merdigera obscura (O. F. Müller, 1774)
Paralaoma servilis (Shuttleworth, 1852)
Discus rotundatus (O. F. Müller, 1774)
Vitrea contracta (Westerlund, 1871)
Aegopinella minor (Stabile, 1864)
Euconulus fulvus fulvus (O. F. Müller, 1774)
Zonitoides nitidus (O. F. Müller, 1774)
Oxychilus sp.
Vitrina pellucida (O. F. Müller, 1774)
Cepaea nemoralis nemoralis (Linné, 1758)
Pseudotachea splendida (Draparnaud, 1801)

Com es tracta d'una zona amb presència constant d'aigua, també hi ha espècies de mol·luscos aquàtics, dels quals s'han trobat els següents tàxons:

Bythinella batalleri Bofill, 1925
Galba truncatula (O. F. Müller, 1774)
Ampullaceana balthica (Linné, 1758)
Planorbarius metidjensis (Forbes, 1838)
Pisidium sp.

Les closques dels *C. aspera* recol·lectats tenen una mida reduïda, d'entre 1,7 i 2 mm d'alçada i entre 1,2 i 1,4 mm de diàmetre (Fig. 2), mesures una mica per davall de les publicades, fins ara, per a l'espècie.

La zona on s'ha localitzat l'espècie està situada fora dels límits del Parc Natural del Penyagolosa, però dins de l'àrea d'afecció del pla d'ordenació dels recursos

naturals del parc. Dit això, aquest espai està dins del Lloc d'Interés Comunitari (LIC) Penyagolosa de RED NATURA 2000, i pendent de ser declarat zona d'especial protecció (ZEC). Aquesta futura declaració hauria d'anar acompanyada d'unes normes de gestió que puguen afavorir tant a aquest gasteròpode com als interessants valors botànics, com ara l'espècie *Moneses uniflora*, amb qui conviu (Gracia et al., 2021).

Per una altra banda, la localització d'una closca de *C. aspera* que pertanyia a un exemplar adult, en les proximitats del mas de Benages, del mateix terme de Vistabella del Maestrat (quadricula UTM 1x1 30T YK2657), situada a 1.690 metres de distància de les anteriors, obre la possibilitat que aquesta espècie pugui tenir una distribució més ampla.

Agraïments

A Sergio Quiñero i Julio Talaván, per corroborar a la identificació de l'espècie. A Alejandro Pérez, per revisar el text. I a Rafa Ruiz, per les fotos de la conquilla. Als revisors, Jordi Cadevall i Albert Orozco, per les correccions i suggeriment que han contribuït a millorar el treball.

Bibliografia

- Bouchet, P., Rocroi, J. P., Hausdorf, B., Kaim, A., Kano, Y., Nützel, A., Parkhaev, P., Schrödl, M. & Strong, E. E. (2017).** Revised classification, nomenclator and typification of gastropod and monoplacophoran families. *Malacologia*, 61, 1–526.
- Cadevall, J., Corbella, J., Bros, V., Orozco, A., Guillén, G., Prats, L. & Capdevila, M. (2020).** Els mol·luscs continentals de Catalunya

- i Andorra (península Ibèrica). Llista comentada. *Spira*, 7, 117-159.
- Cadevall, J. & Orozco, A. (2016).** *Caracoles y babosas de la península Ibérica y Baleares*. Ediciones Omega.
- Capdevila, M. (2020).** Noves cites de distribució de mol·luscs continentals per a la província de Tarragona, Catalunya. *Spira*, 7, 179-185.
- Gracia, J. M., Laguna, E., Fabregat, C., Pérez-Rovira, P., Navarro, A. & Llopis, A. (2021).** *Moneses uniflora* (Pyrolaceae), novedad para la flora valenciana. *Flora Montiberica*, 79, 131-133.
- Kerney, M. P. & Cameron, R. A. D. (1999).** *Guide des escargots et limaces d'Europe*. (Adapté par A. Bertrand). Ed. Delachaux et Niestlé.
- Martínez-Ortí, A. & Borredà, V. (2008).** Primeras citas de siete especies de moluscos terrestres para el Principat d'Andorra. *Noticiario SEM*, 50, 27-30.
- Martínez-Ortí, A., Quiñonero Salgado, S. & López-Alabau, A. (2015).** Primeras citas de *Columella edentula* (Draparnaud, 1805) (Gastropoda: Vertiginidae) en la Comunidad Valenciana. *Noticiario SEM*, 63, 43-46.
- Nekola, J. C. & Coles, B. F. (2016).** Supraspecific taxonomy in the Vertiginidae (Gastropoda: Stylommatophora). *Journal of Molluscan Studies*, 82, 208-212.
- Rolán, E. & Otero-Schmitt, J. (1988).** Gasterópodos terrestres: nuevas citas para Galicia. *Iberus*, 8 (1), 111-114.
- Rolán, E. & Gómez, B. (2004).** *Columella aspera* en Asturias (Pulmonata, Vertiginidae). *Noticiario SEM*, 41, 33-34.